

Национална Конференција

во организација на

Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството во Република Македонија

на тема:

“Современ јавен советодавен сервис во Република Македонија изграден според новата Заедничка земјоделска политика”

31.10.2012 Битола, х.Епинал

Акцентот кој ширум светот е даден на одржливиот развој, вклучително и подобрувањето на условите за егзистенција во руралните средини и земјоделскиот напредок, како и случувањата како што се глобализацијата, либерализација на пазарот, децентрализација, приватизација и демократизација, создаваат нови барања за учење и за комерцијалните земјоделци и за малите и егзистенцијалните земјоделци во земјите во развој.

Тоа е сложен процес кој бара целосно разбирање и договор на раководството во советодавниот сервис на сите системски нивоа, како и систематско градење на капацитети, вклучувајќи внимателна координација, за да се обезбеди успешна имплементација.

Овој пристап бара градење и фацилитација на институционалните линкови со постоечките институции кои во моментот егзистираат, пред сè со Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, како ресорно министерство, со користење на стратегија која најмногу одговара за корекција или модификација на специфичните слабости кои се идентификувани во оваа сфера.

Времето е навистина зрело за креаторите на политиките да го прифатат предизвикот и да ја вратат дисциплина на советодавството во рамките на глобалниот контекст, со цел советодавната функција да се врши со квалитет во согласност со глобалните предизвици на економијата, особено во земјоделскиот сектор.

Земјоделските советодавни сервиси добиваат нова димензија како резултат на глобалното движење за реформирање на националните советодавни системи во земјите во развој, кое започна кон крајот на дваесеттиот век. Новите потреби за учење во земјоделските заедници кои се појавуваат со влегување на светско ниво во ерата на глобализација, демократија, приватизација и децентрализација, влијаат на земјоделците и во развиените земји и во земјите во развој.

Денес, постои цврста одлучност во светот за борба со заканата со глад и руралната сиромаштија. Советодавните работници, може да претставуваат сериозна сила во оваа борба. Во таа насока, советодавните системи во земјите во развој имаат навистина нова улога и имаат потреба од сериозно внимание од сите заинтересирани страни за своите смислени реформи и модернизација.

Останува фактот дека, сепак, модернизација и реформи беа потребни во јавниот советодавен сервис, како резултат на многу светски сили кои ги менуваат социо-економските и политичките услови во светот, создавањето нови предизвици и потребите за учење за земјоделците во земјите во развој.

Во таа насока се докажа дека, јавниот советодавен сервис и со ограничени ресурси може да се трансформира и зајакне преку конкретни политички и организациски промени во одржлива модерна сила способна да одговори на новите предизвици.

АПРЗ применувајќи ги насоките и препораките на Владата на Република Македонија за реформи и модернизација, преку конкретни чекори го зајакнува сопственото функционирање, што претставува специфична поддршка на Владата наменета за земјоделците во Р. Македонија, во насока на диверзификација и интензификација на нивните земјоделски системи, во услови на динамична национална и глобална земјоделска економија.

При градење на новата визија и мисија, како и при одредување на стратешките цели и приоритети, АПРЗ ги има како основа националните цели за развој во земјоделството:

- Зголемување на земјоделскиот раст за одржување на национална безбедност на храната, особено со зголемување на продуктивноста на главните култури за производство на храна,
- Зголемување на приходот на земјоделските стопанства преку доставување помош на фармерите за диверзификација и интензификација на нивните фармерски системи, особено во производство на високо-вредни култури и производи кои ќе се прошират на урбаните и глобалните пазари,
- Градење на социјален капитал во рамките на руралните заедници што ќе овозможи фармерите да можат да работат заедно, и во добивањето пристап до разни инпути и кредити, и во поефикасно снабдување на пазарите со разни високовредни прехранбени производи,
- Зголемено користење на практики за одржлив менаџмент на природните ресурси.

Задачата за зајакнување на советодавната служба во земјоделството е комплексен процес кој мора да ги рефлектира националните примарни цели за развој на земјоделството, но и примарните клиенти кои ги опслужува и постоечката

институционална структура која брзо може да биде зајакната или трансформирана со цел обезбедување на неопходните советодавни услуги.

Притоа, советодавниот сервис, станува една повеќеслојна институција со децентрализиран пристап и вклучување на алтернативните институционални аранжмани – деконцентрација, делегација, деволуција и трансфер, која се фокусира на различните потреби и можности за различни рурални/фармерски домаќинства.

Реализација на активности во рамките на проектот од СИДА

Пред точно 10 години, постигнат е договор помеѓу Владите на Шведска и Република Македонија, со што се обезбеди поддршка од Шведската агенција за меѓународен развој за Државниот завод за статистика и Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството. Притоа се воспостави соработка, меѓу другото и помеѓу АПРЗ и Шведската статистика. Реализацијата на проектот се овиваше во три фази и содржеше повеќе компоненти.

Во овој процес, донаторските ресурси наменски се искористија за зајакнување на институционалната инфраструктура (краткорочни и долгорочни обуки за вработените, фацилитација, децентрализација и зголемување на капацитетот на менаџерската структура, зголемување на капацитетот на информатичките и комуникациските технологии, и некои краткорочни задачи и задолженија како што се организација на средби, работилници, консултации со организациите на земјоделците).

Со тоа, од страна на шведската Влада е дадена директна поддршка при воспоставувањето на овој нов, поиновативен, ефективен, реформиран и зајакнат советодавен систем во земјоделството.

Првата фаза од проектот на СИДА со назив Подобрување на земјоделските статистики во Република Македонија, за АПРЗ овозможи усогласување на постоечкиот Систем за мониторинг на фарма со ЕУ легислативата и се имплементира Мрежата за сметководствени податоци од фарма со постоечката регулатива за европскиот ФАДН.

Меѓутоа поддршката продолжи и во наредните фази, при што со конкретни сугестии, препораки, консултации и насоки, во континуитет се овозможуваше надградба и подобрување на Системот за мониторинг на фарма.

За таа цел АПРЗ работеше директно преку многубројни работни мисии и средби со консултанти, експерти во оваа област. Меѓутоа, во најголем дел соработката се одвиваше со г-ѓицата Ан-Мари Карлсон, меѓународно признат врвен експерт за ФАДН, вработена во Шведскиот борд за земјоделство кој во Шведска има улога на Агенција за врски со ФАДН во Брисел.

Во наредните фази од проектот, беше вклучена компонентата за менаџмент која се состоеше од два дела. Првиот дел од оваа компонента вклучуваше дефинирање и мерење на советодавните услуги, во насока на реформите кои АПРЗ ги имплементираше во изминатиот период, со што со консултантска поддршка се овозможи креирање и категоризација на советодавните услуги кои се обезбедуваат преку АПРЗ и нивно усогласување според новата Заедничка земјоделска политика. Тоа беше и основа за градење на целокупен систем за реализација на советодавните услуги, со вклучени можности и индикатори за мерливост, сето тоа поддржано со изграден информатички систем со софтвер за евиденција, мониторинг и евалуација и планирање на активностите во АПРЗ.

Аналогно на промените кои се имплементираа во системот за обезбедување на советодавна помош на земјоделските стопанства, се наметна и потреба за прилагодување и осовременување на системот за управување, односно системот за менаџмент во АПРЗ. За таа цел, во рамките на проектот се реализираше вториот дел од компонентата кој се однесуваше на генералниот менаџмент, при што со консултантска поддршка се реализираа серија од работилници за менаџментот во АПРЗ на сите нивоа, но и за управување со активностите. Со помош на препораките, насоките и консултациите од експертите, се изгради и системот за управување, со градење и на капацитетите на вработените за менаџмент со персонал и активности, кој се вгради во софтверот СЕМПА, со што се овозможи следливост и оценка на реализираните активности.

Соработка со научно-образовни институции

Сега генерално е прифатено дека советодавните стратегии се дизајнирани за зголемување на приходот на фарма и подобрување на животот на руралното население, делумно врз основа на социо-економските карактеристики на различни земјоделски стопанства, како и потенцијалните пазарни можности кои можат да бидат достапни на одредени локации.

Иако ќе има континуирана потреба од дисеминација на нови технологии за основните култури, фокусот и активностите на советодавните сервиси мора значително да се насочат кон претставување на поефикасни фармерски системи кои ќе го зголемат приходот преку поефективно и одржливо искористување на ресурсите на земјоделското стопанство, заедницата и природните ресурси.

За таа цел, потребен е голем сет на податоци и информации кои се добиваат од земјоделските производи, со чија анализа се добиваат релеванти параметри кои можат да придонесат во донесувањето на одлуки од страна на земјоделските стопанства.

За да биде ефективен во овие услови на динамична економија водена од потребите на пазарот, советодавниот сервис секогаш треба да поседува знаења за најновите техники

и технологии, случувањата во агро-секторот, но и за вештините кои се потребни при секојдневното функционирање.

Овие дополнителни вештини кај советодавниот пресонал, ќе имаат директно влијание на капацитетот на советодавните служби да фацилитираат при интензификација и диверзификација на фармерските системи во различни области во државата.

Затоа, АПРЗ во континуитет воспоставува и одржува соработка со релевантните научно-образовни институции, базирана на работни средби, презентации, работилници, едукација.

Градење на системот СЕМПА

За да се постигнат предвидените подобрувања во насока на зголемување на ефикасноста и ефективноста при реализацијата на годишната програма за работа, што би претставувало цврста основа во насока на подобрување на услугите на АПРЗ, еден од стратешките пристапи е имплементирање на софтверско решение. На највисоко ниво, софтверското решение е алатка која помага во:

- Забрзување на воспоставувањето на поефикасни организациски и работни процедури,
- Олеснување на имплементацијата на процесите чие спроведување е во почетна фаза,
- Обезбедување подобра контрола врз воспоставените процеси, како и децентрализиран пристап во координирањето, контролата и реализацијата на активностите,
- Утврдувањето и поставувањето на стратешките планови, годишните планови и потребните финансиски средства .
- Замена на хартиената евиденција за некои од процесите и олеснување на процесот на известување и носење на одлуки на повисоките нивоа во хиерархијата,
- Калкулацијата на реалните трошоци за услугите на АПРЗ, а тоа би било еден чекор напред во подобрувањето на сервисите на АПРЗ.

Генерално, главни процеси кои се автоматизираат и развиваат во пракса се процесите на Планирање, Евиденција, Мониторирање и Евалуација на активности кои ги спроведуваат вработените на АПРЗ.

Тоа е поткрепено со конкретни параметри по активности, индикатори за успех и евалуации.

Соработка со земјоделци и нивни организации

За да се постигне земјоделски раст и да се зголеми приходот на фарма, сега е потребен поширок фокус на советодавната служба кој освен трансферот на техничките

знаења вклучува и трансфер на други знаења и вештини, како менаџментот, маркетингот на земјоделските производи, градење на социјален капитал и сл.

За постигнување на оваа поширока цел, јавната советодавна служба треба да ги подобри техничките, менаџерските и маркетиншките вештини, со опфатеност на сите земјоделци, особено посетните земјоделци, жените – фармери, младите луѓе во руралните средини, домаќинствата без земја и другите ранливи групи. Задачата е да им се помогне на овие различни стопанства да селектираат и успешно произведат соодветни култури, добиток и производи кои се соодветни за нивната локација: пристап до пазарите, агро-еколошки услови, земјиште, работна сила и водни ресурси.

Директното вклучување на земјоделците во обликувањето на политиката на советодавниот сервис, поставувањето на приоритетите, но исто така и при оценката на перформансите на теренските советодавци кои делуваат во нивната специфична област, се суштински елементи во создавањето на систем базиран врз барањата и потребите со кој ќе се добие довербата и поддршка на јавноста.

Сепак, само со поддршка од вработените во советодавната служба може да се спроведе партиципативната рурална проценка, при што со организирање на активностите кои имаат формална рамка со присуство на претставници на организации на земјоделци, земјоделците ќе можат да ги артикулираат своите потреби и ќе помогнат во утврдувањето на целите и приоритетите на советодавната служба за различни групи на фармери на различни локални нивоа.

Во таа насока, обезбедено е учество на претставници на земјоделските организации во Управниот Одбор на АПРЗ, но е воспоставена и редовна соработка и учество при креирање на програмите за работа кои се базираат на реалните потреби на земјоделците, презентирање на резултати, работни средби и сл.

Соработка со единиците на локалната самоуправа

Вклучувањето на локалната самоуправа во советодавните активности, вклучувајќи и обезбедување локални ресурси за реализација на програмата и друга оперативна поддршка за јавниот советодавен сервис на ниво на единица на локалната самоуправа е резултат на одличната соработка со локалната самоуправа во постигнувањето на заедничката цел - намалување на руралната сиромаштија и забрзување на економскиот раст, така што посиромашното население во руралните подрачја може да ги дели бенефициите од порастот.

Оваа стратегија се фокусира на: поттикнување на поволна средина за широк и одржлив рурален развој; подобрување на продуктивноста и конкурентноста во земјоделството; поттикнување економскиот раст на неземјоделското производство; подобрување на социјалната благосостојба, управување и ублажување на ризикот,

намалување на ранливоста; и подобрување на одржливоста на управувањето со природни ресурси.

Притоа, алатките за партиципативна рурална проценка прераснуваат во нов сет на техники кои се користат од страна на вработените во советодавната служба на терен за да се соберат и анализираат податоци за локалните проблеми, вклучувајќи ги и социо-економски фактори. Спроведување на оваа проценка е дел од методите за партиципативен пристап со кои се истакнува значењето на локалното знаење во програмското планирање и во овозможување на локалното население да извршуваат оценување за своите сопствени потреби како помош за дефинирање на развојните планови и приоритети. Значи, клучните постулати на партиципативна рурална проценка вклучуваат учество, тимска работа, флексибилност и триангулација на сите учесници на локално ниво.

Заклучок

Менувањето на начинот на планирањето и донесувањето одлуки вклучува модернизација на процесот, и тоа при:

- Креирањето на програмата и планот за работа;
- Реализација на програмските активности;
- Постапување на приоритети и распределба на средствата;
- Реализација на административни функции,
- Програма за мониторинг, евалуација и оценка.
- Вклучување и учество на јавноста, што е одраз на тоа дека степенот на донесување одлуки е прогресивно префрлен кај населението во руралните области, почнувајќи од програмата за планирање и имплементација, движејќи се кон зголемена контрола преку вклучување на мислењето и задоволството на корисниците.

Процесот на трансформација и модернизација на советодавниот сервис кој делува во рамките на државата е тешка задача, која не се реализира преку ноќ, за што е потребно обезбедување на долгорочно финансирање, а имајќи ги во предвид различните агроеколошки услови помеѓу различните региони, можностите на пазарот, социо-економските и социо-културолошките фактори кои може да влијаат на зајакнувањето на советодавниот систем.

Но, тоа овозможува и реализација на целта на спроведените реформи и модернизацијата во АПРЗ, а тоа е, да се направи национален советодавен систем управуван од побарувачката, родово сензитивен, со партиципативен пристап оддолу нагоре и со релативно лесна организација, која ефикасно може да одговори на потребите на земјоделците за советување и за обука, кои се јавуваат како резултат на глобализацијата, либерализацијата на пазарот, децентрализацијата и демократизацијата, со користење на алатките на информатичката технологија колку е можно повеќе.